

Hans kongelige Majestæts naadigste beretning til Norges riges storting om rigets tilstand og bestyrelse i den tid, som er forløben, siden nationens repræsentanter sidst var samlede.

Vi Oscar, af Guds naade konge til Norge og Sverige, de goters og venders,

gjøre vitterligt:

Overensstemmende med rigets grundlov skal Hans Majestæt herved meddele det nu forsamlede storting beretning om rigets tilstand og bestyrelse i den tid, som er forløben, siden nationens repræsentanter sidst var samlede.

Examen artium er i mai og juni 1901 absolveret af 329 kandidater.

Arbeidet med den tekniske høiskole i Trondhjem er saa langt fremskredet, at man har kunnet udstede indbydelse til konkurrence om tegninger til skolens hovedbygning.

Loven af 31te mai 1900 om forandring i landsfolkeskolelærernes lønningsforhold traadte i kraft fra 1ste januar 1901. Statens bidrag til lærernes aflønning efter de nye regler samt de nye alderstillæg har for første gang været udbetalt for 1ste halvjaar 1901.

Begyndelsen er skeet til gennemførelsen af de planer angaaende nye foranstaltninger til fremme af folkeskolen i Finmarken, som blev omhandlet ved forrige budgetforelæg. Finmarkens amtsting har paa sit møde i sommer enstemmig givet tanken om oprettelsen af skoleinternater sin tilslutning.

Der er udfærdiget et nyt ritual for brude-

vielse til valgfri brug ved siden af det ældre, og der er aabnet præsterne adgang til selv at meddele sig sakramentet.

Restaurationsarbeidet i Trondhjems domkirke har været fortsat i tverskibene og i hovedtaarnet. Dettens jerntag er reist og nærmer sig sin fuldendelse. I vestre skib er udført en del forberedende arbejder.

Samtlige kirkelige fonds stilling er fremdeles god og i fremgang.

Siden forrige beretning er der givet stadfæstelse paa 27 offentlige stiftelser eller legater med en samlet kapital af kr. 639 318,98.

Antallet af de for høiesteret henstaaende upaadømte sager, der ved begyndelsen af 2den session 1900 var 316, nemlig 24 kriminelle og 292 civile, udgjorde ved begyndelsen af 2den session dette aar 417, nemlig 11 kriminelle og 406 civile.

Udgifterne ved undersøgelser af lovovertrædelser m. v., der i budgetterminen 1899—1900 ($\frac{3}{4}$ aar) udgjorde ca. kr. 1 147 500,00, har i budgetterminen 1900—1901 andraget til ca. kr. 1 414 000,00.

Antallet af strafarbeidsfanger har i budgetterminen 1900—1901 gennemsnitlig udgjort 708 mod 728 i forrige budgettermin. Ved udgangen af budgetterminen var antallet 687, hvoraf 612 mænd og 75 kvinder.

Sundhedstilstanden har i det hele taget været tilfredsstillende. Dødelighedsforholdet

har efter de foreløbige oplysninger derom, som har kunnet erholdes fra det statistiske centralbureau, i 1900 stillet sig gunstigere end i det foregaaende aar.

Fiskerierne har i det hele givet et ringe udbytte. For skreifiskerierne var udbyttet betydelig under et middelsaar, idet saavel Lofotfisket som Finmarksfisket faldt uheldig ud. Ligesaa er det opfiskede kvantum ved sildefiskerierne lidet. Priserne saavel paa skrei som sild har holdt sig høie.

For fabrikdriften har konjunkturerne for flere brancher været nedadgaaende med synkende priser og trægere afsætning.

Handelsomsætningen med udlandet har fremdeles været meget stor. Indførselen udviste for 1900 omtrent det samme beløb som i det foregaaende aar, medens udførselen var steget betydelig. I indeværende aar viser saavel indførsel som udførsel en nedadgaaende tendens.

Trælasthandelen har været lidet lønende; fiskehandelen har tildels givet god fortjeneste.

Udbyttet af skibsfarten har været i sterk nedgang og fragterne faldende fra høsten 1900. Det er nu vanskeligt at erholde fragt selv til meget lave rater, og udsigterne er fremdeles ikke lyse. Handelsflaaden er for dampskibenes vedkommende fremdeles forøget, medens antallet af seilskibe gaar tilbage. Dampskibsflaaden er i løbet af foregaaende aar vokset fra 482 200 tons ved udgangen af 1899 til 505 400 tons ved udgangen af 1900, medens seilskibsflaaden i samme tidsrum gik ned fra 1 052 700 tons til 1 002 700 tons.

I laanemarkedet er der indtraadt yderligere lettelse. Med den høie rente er bankernes indskudskapitaler vokset raskt, og Norges bank har i løbet af dette aar efterhaanden kunnet nedsætte vekseldiskontoen fra 6½ pct. til 5 pct.

Udvandringen, der i de senere aar har holdt sig lav, er stigende og androg i 1900 til henimod 11 000 personer.

Vaaren kom iaar tidlig med et for planteveksten særdeles gunstigt veir. Høstsæden var forrige aar kommen i jorden under heldige betingelser, og saavel denne som

vaarsæden og engene kom fra vaaren hurtigt i vekst. Aaret tegnede i det hele mere end almindeligt lovende.

Omkring 20de juni indtraadte imidlertid i flere landsdele, navnlig sønden- og vestenfjelds, en ualmindelig vedholdende varme og tørke, der satte veksten tilbage.

For de fleste landsdele var dog græsvæksten allerede saavidt udviklet, at engene har givet et godt — flere steder især i det Søndenfjeldske og paa Vestlandet tildels endog et rigt — udbytte; fra enkelte bygder høres om kronaar for høvlingen. I de trondhjemske amter har høhøsten været mindre god, medens den i de nordligste amter har været bedre end noget aar, de fleste kan mindes.

Kornhøsten har i de fleste landsdele givet et ringere udbytte, end man under forsommeren med dens gunstige veirforhold troede at kunne vente. I nogle bygder er dog udbyttet tilfredsstillende; navnlig gjælder dette de sydlige amter og tildels Hedemarken, medens tørken synes at have anrettet mere skade i fjeldbygderne i Kristians og Buskeruds amter. Vestover, Jarlsberg, Bratsberg, Nedenes og Lister og Mandals amter har i de fleste bygder faaet et middels eller henimod middels aar, medens tørken synes at have gjort mere skade paa Vestlandet og i det Trondhjemske, hvor agrene paa mange steder viste hvidagtig visnende istedenfor modne aks. I de nordlige amter har kornhøsten ligesom høvlingen været god.

Poteterne har ligeledes lidt meget under regnmangel; men det høres fra de fleste steder, at udsigterne nu er bedre, end man for nogen tid siden vovede at haabe. Det er vistnok for tidlig endnu at udtale noget bestemt om udsigten for poteteshøsten; men der turde være grund til at haabe ialfald henimod en middels aars avling.

Rodfrugten dyrkes kun i forholdsvis ringe udstrækning og giver vistnok under middels avling.

Havedyrkningen har arbeidet under ugunstige vilkaar, og frugtavlens, som i enkelte bygder har stor økonomisk betydning, er iaar ringe overalt og nogle steder ligefrem mislykket.

Multebærene i Nordland og Finmarken ventes at give godt udbytte.

Udbyttet af havnegangene har været godt, idet græsveksten navnlig paa fjeldhavnene har været god og veirforholdene har været heldige for husdyrenes velbefindende.

Resultatet af den samlede sum af iagttagelser er vistnok, at aaret i det store hele maa betragtes som et middels eller maaske godt middelsaar.

Medens trælastkonjunkturerne har været nedadgaaende, har derimod interessen for en mere rationel skogbehandling været i stadig vekst. Amtsskogselskaber er saaledes stiftede i alle amter, og flere nye amtsskogmesterposter er oprettede.

Det offentliges skoge har i budgetterminen 1900—1901 givet et større nettoudbytte end nogen gang før.

Paa statens indkjøbte eiendomme i Mo i Helgeland findes udstrakte jernmalmfelter. Et engelsk-amerikansk selskab «The Edison ore-milling syndicate lim.» har erhvervet ret til at drive disse og exproprieret grund til grubebane m. v. Man har oprettet overenskomst med selskabet, hvorefter dette skal erlægge en afgift til det offentlige pr. ton udbrudt malm. Denne ordning antages at ville øge det offentliges indtægter af eiendommene i meget betragtelig grad.

Nogle mindre skogeiendomme er indkjøbte.

Man har iverksat salg af jordveiene under det staten tilhørende Lyseklostergods i Os.

Arbejdsdriften ved de af stortinget bevilgede jernbaneanlæg samt vei- og vandbygningsarbejder er foregaaet i det væsentlige overensstemmende med den for samme lagte plan og i det omfang, som de givne bevilgninger har tilladt.

Kristiania—Gjøvikbanen, der aabnedes for trafik til Randsfjorden i oktober f. a., ventes færdigbygget i 1902, ligesom ogsaa Ofotbanen og Hell—Sundebanen indtil Levanger. Den private jernbane Tønsberg—Eidsfoss er paa det nærmeste færdig til at tages i brug.

De i drift værende jernbaner udgjør i alt 2 057 km. i længde, og deres trafik har i det forløbne aar i det hele vist nogen stigning.

Forsikringssummerne for de i den almindelige brandforsikringsindretning forsikrede bygninger udgjorde den 1ste januar 1901 for

kjøbstad-afdelingen . . . kr. 868 883 240,00
land-afdelingen » 379 899 340,00

Tilsammen kr. 1 248 782 580,00

Kjøbstad-afdelingens opsparede fond udgjorde ved udgangen af 1900 kr. 2 845 287,88, medens land-afdelingen til samme tid viste et underskud af kr. 479 680,52, hvoraf ca. kr. 260 000,00 vil dækkes af den i henhold til kongelig resolution af 18de november 1899 udskrevne ekstraordinære kontingent, der skal indbetales i indeværende aar.

Kjøbstad-afdelingens beholdning udgjorde den 1ste juli 1901 kr. 3 382 077,56.

Post-, telegraf- og telefonvæsenets indtægter har befundet sig i fremgang, om end i mindre grad, end det i de sidst foregaaende aar har været tilfældet. Den statsunderstøttede private dampskibsfart har arbejdet under uheldigere vilkaar end før, hovedsagelig paa grund af de overordentlig høje kulpriser.

Rigets toldintrader, der for budgetterminen 1900—1901 var anslaaede til kr. 35 000 000,00, har for samme tidsrum udgjort kr. 35 067 000,00.

Brændevinsafgiften var for budgetterminen 1900—1901 anslaaet til kr. 4 300 000,00; afgiften af det i samme tidsrum til eierens raadighed stillede brændevin udgjør kr. 6 469 600,00, hvori fragaar kr. 1 123 800,00, nemlig afgiftsgodtgjørelse for udført brændevin kr. 452 800,00, for brændevin anvendt til teknisk eller videnskabeligt brug kr. 664 000,00 og for brændevin anvendt til fremstilling af ætylæter kr. 7 000,00. Maltaafgiften, der for budgetterminen 1900—1901 var anslaaet til kr. 4 000 000,00, er i nævnte termin indtægtsført med kr. 4 091 500,00, hvori til fradrag som skattegodtgjørelse for det til udlandet udførte øl m. v. kr. 23 400,00.

Kongsberg sølvverk har i budgetterminen 1900—1901 givet en produktion af 5 149,3 kg. fint sølv.

Ved myntindretningen paa Kongsberg er, siden sidste indberetning afgaves, udmyntet for statskassens regning kr. 600 000,00, udgjørende den for forrige budgettermin besluttede udmyntning, og paabegyndt den for

indeværende termin besluttede udmyntning af kr. 850 000,00 i forskjellig skillemynt.

Rigets statsgjæld, der ved udgangen af budgetaaret 1899—1900 udgjorde kr. 231 064 994,20, er ved afbetaling paa statslaanene af 1886, 1888, 1892, 1894, 1895, 1896 og 1898 samt paa det af statskassen overtagne anlægslaan til Drammen—Randsfjordbanens sidelinjer formindsket med kr. 2 340 512,84, men forøget ved udlevering af en del nye af de til indløsning af prioriterede aktier i Norsk Hovedjernbane i 1899 udfærdigede obligationer til beløb kr. 9 685,40. Statsgjælden udgjorde saaledes ved udgangen af budgetterminen 1900—1901 kr. 228 734 167,26.

Statskassens kontante beholdning, som ved udgangen af budgetterminen 1899—1900 udgjorde kr. 29 627 000,00, var ved udgangen af budgetterminen 1900—1901 gaaet ned til kr. 24 263 000,00.

Statskassens aktiver, som ved udgangen af august maaned 1900 udgjorde omtrent kr. 81 000 000,00, beløb sig ved udgangen af august 1901 til ca. kr. 82 700 000,00.

I aaret 1901 er der af hypotekbanken ikke udfærdiget nogen obligationsserie. I indeværende aar indtil ultimo august er udlånt kr. 3 432 100,00.

Armeens øvelser har været fremmede overensstemmende med givne bevilgninger og med samme dageantal som forrige aar; felttjenesteøvelser har været afholdte i det Trondhjemske for de der hjemmehørende afdelinger m. fl.

Gjennemførelsen af de i 1899 vedtagne nye planer for infanteriets underofficersskoler og krigsskolen er fortsat i overensstemmelse med de givne bevilgninger.

Arbejderne ved vore befæstninger har været fremmet i den udstrækning, hvortil de bevilgede midler har givet adgang.

Den geografiske opmaaling har fortsat nymaaling i Ofoten og Salten. Befaring af tidligere maalt terræn har fundet sted i Hedemarken og Smaalenene samt Jarlsberg og Larviks amter, hvorhos kroking af Finmarkens amt er foretaget i Alten og Tanen fogderier.

Triangulering er udført i Kristians, Buskerud og Finmarkens amter.

Hydrografiske undersøgelser er udført i Nordre Helgeland, Lofoten og Kristianiafjorden; derhos er dyblodning foretaget i Skagerak.

Af karter er udgivet 9 blade af det topografiske kartverk i 1 : 100 000 og 1 blad specialkart i $\frac{1}{50\,000}$ over 7 havne i Finmarken.

Efterretninger for sjøfarende er udgivet i maanedlige hefter.

Ved marinens hovedverft er torpedobaadene af 1ste klasse «Laks» og «Sild» nu færdigbyggede, hvorhos 2 torpedobaade af 1ste klasse og 2 af 2den klasse er under bygning.

Fra firmaet Armstrong har man i vinter modtaget panserskibene «Norge» og «Eidsvold» og fra Stavanger mekaniske værksted det dersteds kontraherede vand- og transportskib «Fram».

Til øvelse for sjøkadetter og sjømilitære konstabler har været afholdt vintertogt med korvetten «Ellida», som derefter har været paa et kortere krydstogt med kadetter. Til øvelse af sjøvernepligtige har været udrustet exercerskibene «Kong Sverre» og «Nordstjernen» samt kanonbaaden «Nor» og derefter en eskadre, bestaaende af panserskibene «Eidsvold» og «Tordenskiold», kanonbaadene «Fridthjof» og «Viking» samt 4 torpedobaade. Efter afsluttet eskadretogt er panserskibene oplagt ved Karljohansverns verft og kanonbaadene ved Marvikens oplagshavn, panserskibene og «Viking» med sikkerhedsbesætning ombord. Kanonbaaden «Sleipner» har været paa øvelsestogt med sjøkadetter, og chefs- og redningsskibet «Heimdal» blev som sedvanligt i mai sendt til Ishavet for at bistaa norske sæl- og bottlenosefangere.

Et nyt lynblink-fyr er tændt paa Givær—Tenholmen i Salten, og nye fyr lamper er anbragt paa forskjellige steder langs kysten. Stotterø fyr ved en af indseilingerne til Bergen er omdannet til lynblink-fyr, og Skraaven fyr i Lofoten er forandret og forsterket. Under arbeide er et nyt fyr paa Æggeløsa i Salten og et paa Fladflæsa i Romsdals amt samt en omdannelse af Egerøen fyr paa Jæderen

til lynblink-fyr. Ligeledes paagaar arbeide med anbringelse af nye og forbedring af ældre fyr lamper langs hele kysten. Nye merker og fortøiningsindretninger er anbragt paa forskjellige steder af kysten, hovedsagelig i fiskeridistrikterne.

Revisionsdepartementet har i det forløbne aar faaet afgivet flere regnskaber end i det foregaaende aar. Paa grund af regnskaber-nes stigende omfang er antallet af de reviderede regnskaber noget mindre end i foregaaende aar.

Hans kongelige Majestæt forbliver Norges riges storting med al kongelig naade og yndest velbevaagen.

Givet paa Drottningholm slot den 9de oktober 1901.

Under Vor haand og rigets segl

O s c a r.
(L. S.)

O. Blehr.

Lehmann.
